

Het leven van PIETER VAN MELLO

(ca. 1600-1667)

in de familiebakermat 'het Schipken' in Schendelbeke

deel 2

Freddy DE CHOU

In het tweede deel over het leven van Pieter Van Mello zullen we handelen over de welvaart en het maatschappelijk aanzien van het gezin.

Economische positie van het gezin Van Mello-Hauwstraete

Op 30 april 1624 schenkt Maria Van Yperzele, echtgenote van Pieter Van Bruxkene, landbouwers en taverniers in 'het Schipken' aan de brug in Schendelbeke, voor de vierschaar van Schendelbeke met instemming van haar man *'uyt pure jonste metterwarmer hand'* aan prelaat Johannes David van de Sint-Cornelius en Sint-Cyprianusabdij in Ninove en zijn broeder Mattheus *'haer naestbestaende goede vrienden ... haer part in hare meubelen, conquesten ende andere goeddingen, die sij nae hare doot achterlaten sal op conditie dat de donatarissen sullen schuldigh sijn, theurlieden discretie, ende naer dat Godt heurlieden insenden, haer goedinghen tot devote werken te besteden, mitsgaders de fundatie van ene jaergetyde te doene'*. Voor de uitvoering van deze laatste voorwaarde doen de gebroeders David een beroep op hun zuster Joanna, religieuze en later moederoverste van het hospitaal van Geraardsbergen¹. Na het overlijden van het echtpaar Van Bruxkene-Van Yperzele, wordt de ontvanger van het hospitaal Martin Van Aultre dan ook belast

met het opstellen van de rekening van het sterfhuis. In die rekening van 20 januari 1626 vinden we **Pieter Van Mello**, zoon van Gislenuus, voor het eerst vermeld, nl. als koper van meubelen. Hij is dan pas zes maanden getrouwd met Margriete Hauwstraete en is nog volop bezig met het verzamelen van zijn *'uitzet'*. Ook zijn broer Ghislain wordt geciteerd als koper van meubelen en huisgerief². Waarom beide broers Van Mello moeten 'kopen' uit de nalatenschap van hun grootouders is onduidelijk. Heeft het echtpaar Van Bruxkene-Van Yperzele hun enige dochter Elisabeth ontferd? Niet noodzakelijk, we veronderstellen eerder een zakelijke regeling. Pieter Van Bruxkene heeft waarschijnlijk, op voorspraak van de gebroeders David, de laatste dagen van zijn leven als kostkoper doorgebracht in het hospitaal van Geraardsbergen. Maria Van Yperzele sterft immers in Schendelbeke op 27 juni 1624 en bekommt de gunst om op 28 juni te worden begraven in de tuin van het hospitaal in Geraardsbergen. Mogelijk verblijft haar man dan al in de instelling. Meer dan waarschijnlijk hebben de gebroeders David ook de

gebouwen van Pieter Van Bruxkene gekregen. Op 27 mei 1626 verkopen ze immers *'de huisinghe, camme, schure ende stallen, daerop de voor(noemde) vande Bruykene (van Bruxkene) heeft gewoent, staende binnen de prochie van Schendelbeke aende Brugghe ende riviere van de Dendere'* aan Pieter Van Mello voor de som van 400 gulden of 800 pp (Parijse ponden). Dit bedrag mag hij aflossen in vier betalingen van minstens 100 gulden. Bij niet betaling moet hij een jaarlijkse rente betalen van *'den penninck sestiene'* m.a.w. van 6,25 % of 25 gulden³. Pieter Van Mello heeft hier duidelijk zijn leenrecht als oudste mannelijke afstammeling laten gelden. De grond waarop de gebouwen staan is een leen van de heer van Schendelbeke, op dat ogenblik Francisco-Bernardino Cassina, de baron van Boelare en op basis van de costumen van het Land van Aalst vererven lenen aan de oudste mannelijke en meerderjarige erfgenaam. De hoeve komt aldus in het bezit van de familie Van Mello en zal gedurende bijna twee eeuwen familiebezit blijven. Met de gebroeders David doet Pieter Van Mello nog andere zaken. Op 3 juni 1630 verkopen ze

1. RA Gent, Hospitaal Geraardsbergen, handvesten, nr. 637, 638, 639; G. DE VOS, *Inventaris der handvesten van "Onser Liever Vrouwen Gasthuys", "Senter Margrieten Begynhof" en "s'Keysershof" of "Meisjesweeshuis" van Geeraardsbergen*, Geraardsbergen, 1898, p. 121-122.

2. RA Gent, Hospitaal Geraardsbergen, handvesten, nr. 658.

3. RA Gent, Hospitaal Geraardsbergen, handvesten, nr. 646; G. DE VOS, o.c., p. 123.

*Joanna David, priorin van het hospitaal van Geraardsbergen (1642-1679)
Schilderij op doek - patrimonium stad Geraardsbergen*

hem een oud half bunder land te Nederboelare op het 'Majonckersvelt' voor de som van 200 gulden⁴. Op 10 maart 1631 vermaakt Pieter De Grove aan Pieter Van Mello een rente van 15 Parijse pond per jaar, met een hypotheek op een dagwand meers in Idegem, de *Mutsaert* genoemd, en een dagwand meers in de Rijt. Pieter Van Mello draagt daarna die rente over aan de gebroeders David als betaling en vermindering van zijn schuld inzake de aankoop van het land op het 'Majonckersvelt' en nog een

ander half dagwand land. Matheus David schenkt dan die rente aan het hospitaal van Geraardsbergen in mindering voor de vergoeding die Pieter jaarlijks moet betalen aan de religieuzen voor het jaargetijde van wijlen Marie Van Yperzele⁵. Op 10 februari 1652 tenslotte schenkt Matheus David aan zijn zuster Joanna, priorin van het hospitaal, de 400 gulden die hem door Pieter Van Mello schuldig zijn voor de verkoop van de eigendom met woning van Maria Van Yperzele⁶. Van de oorspronkelijke schuld is er

blijkbaar nog niets afgelost, want Pieter heeft zich sinds de verkoop al 26 jaar beperkt tot het betalen van een jaarlijkse rente van 25 gulden. Hij heeft dus al meer dan anderhalf keer het bedrag betaald zonder één gulden af te lossen⁷.

En er liggen de familie Van Mello nog zwaardere tijden in het verschiet. Er is immers oorlog op komst en weldra kan iedereen nog nauwelijks de eindjes aan elkaar knopen⁸. We zien dan ook dat Pieter Van Mello zelfs de rente niet meer kan betalen. In 1664 staat hij bij het hospitaal negen jaren of 225 gulden achter. Priorin Joanna David daagt hem hiervoor voor de Raad van Vlaanderen, maar Pieter sluit uiteindelijk met haar een akkoord. Op 18 augustus betaalt hij 120 gulden, m.a.w. meer dan de helft van zijn achterstand⁹.

Zoals reeds gemeld is Pieter Van Mello op 26 april 1632 buitenpoorter van Geraardsbergen geworden. In 1640 wordt hij in een bepaalde zaak voor de vierschaar van Schendelbeke gedaagd. De burgemeester en schepenen van Geraardsbergen protesteren hiertegen en verwijzen hiervoor naar hun koninklijke voorrechten om te oordelen over een buitenpoorter. *Onse lieve en gheminde vrienden schepenen van Schendelbeke* worden verzocht zich voor deze zaak dan ook tot hen te wenden¹⁰.

De familie Van Mello wordt nog op een andere manier door de oorlogsomstandigheden zwaar getroffen. Op 12 oktober 1667 sterft Pieter waarschijnlijk ten gevolge van de pest. Zijn echtgenote Margriete Hau(w)straete volgt hem in

4. RA Gent, Hospitaal Geraardsbergen, handvesten, nr. 655; G. De Vos, o.c., p. 125.

5. RA Gent, Hospitaal Geraardsbergen, handvesten, nr. 660, G. De Vos, o.c., p. 126.

6. RA Gent, Hospitaal Geraardsbergen, handvesten, nr. 733 bis; G. De Vos, o.c., p. 141; G. De Vos, "Onser Liever Vrouwen" Hospitaal van Geeraardsbergen, van zijne stichting af tot na de fransche omwenteling, Geraardsbergen, 1903, p. 394-395.

7. Deze vorm van kredietverstrekking is in de zeventiende en achttiende eeuw zeer courant.

8. De Frans-Spaanse oorlog (1635-1659). In 1658 verwoest de Franse opperbevelhebber Turenne Geraardsbergen en plundert hij de Dendervallei tot Aalst. Met de Devolutieoorlog (1667-1668) verovert Turenne grote delen van de Zuidelijke Nederlanden: Kortrijk, Oudenaarde, Rijsel, Aat en Doornik worden Frans grondgebied.

9. RA Gent, Hospitaal Geraardsbergen, handvesten nr. 773; G. De Vos, o.c., p. 406.

10. RA Gent, Baronie Boelare, nr. 583.

BVrch-Meester ende Schepenen der stede ende Poort van Gheeraerts-berghe
 Licue ende gheminde vuyt dien Poorter van zyne Coninlycke Majesteit met ons te Gheeraerts-berghe aen ons
 verotoont ende beclaeght heeft dat hy persoonelyck voor vlieden ghedachvaert
 Is ten verloucke van Ende ghemerct ons ouer onse Poorters competeert d'eerste kennisse berecht, ende
 Judicature, Soo ist dat wy vlieden aensoucken in rechte ende niet min vuyt
 crachte van onse notoire Privilegien lasten ende beuelen t'synen laste niet te maenen
 wysen, nochte eenigh recht van lustitie te administreren, nemaer indien yemande
 verstaet hem daer-leghens t'opposeren, die commē voor ons jehens Dyssendach
 ten thien huere voor middach omme sommiere
 recht te verwachten, Actum te Gheeraerts-berghe den

*De burgemeester en
 schepenen van Geraards-
 bergen dagvaarden de
 schepenen van Schendel-
 beke in een zaak van hun
 buitenpoorter Pieter Van
 Mello.*

de dood amper een maand later en zijn dochter Judoca nog tien dagen later. In dezelfde maand sterven op 6 en 12 november twee van de kinderen, Carolus en Maria, van zijn zoon Pieter. Op 29 april 1668 sterven door de besmettelijke ziekte Maria en Petronella, kinderen van zijn andere zoon Gislenus. Op 24 augustus 1668 volgt zijn eenendertigjarige zoon Adrianus. Nog in 1668 sterven in Geraardsbergen ten gevolge van de pest zijn dochter Joanna en vier of vijf van haar kinderen. Ook zijn zoon Carolus wordt amper dertig jaar en sterft op 7 november 1670. We vermelden nog het overlijden van de inwonende meid Anna Temmerman op 9 augustus 1668. Omdat ze stierf door de pest, wordt ze 's anderendaags begraven in de tuin van 'het Schipken', naast de brouwerij. Pas op 3 oktober wordt

de lijkdienst gehouden. Het sterven van vader en moeder Van Mello, van drie kinderen in de bloei van hun leven en van acht of negen kleinkinderen is een bijzonder zware tol die de familie aan de gevolgen van de oorlog heeft betaald¹¹. Het is zeker geen alleenstaand feit geweest.

Op het ogenblik van het overlijden van de ouders in het najaar van 1667 is de jongste dochter Marieken Van Mello minderjarig. In principe moet er dan onmiddellijk een houder worden aangesteld. Maar intussen is Marieken uitbesteed of althans in staat haar eigen brood te winnen en wordt de houder niet meer vermeld. De staat en inventaris van goed wordt immers door de kinderen gezamenlijk voorgelegd¹². De voogd van Marieken is haar oom Jan Nutting.

Opsomming van de 'baten'

Het persoonlijk bezit van de overlevende echtgenoot/echtgenote

Voor het gezin Van Mello-Hauwstraete, waarvan de ouders kort na elkaar sterven, zijn er uiteraard geen persoonlijke bezittingen van de overlevende ouder. Toch wordt onder deze rubriek de geschatte waarde van het leen en de boerderij-brouwerij ingebracht. De oudste zoon Pieter heeft immers de leenverplichtingen overgenomen en woont al op de boerderij aan de brug in Schendelbeke. De waarde van 'het Schipken', alles inbegrepen, is geschat op 1.540 pp

Het persoonlijk bezit van de overledene

- De laatste grote pestepidemie in West-Europa ontstaat in 1665 in Londen. In november 1665 bereikt ze Brugge en in april 1666 Gent. In de verdere verspreiding van de ziekte in Vlaanderen speelt de Devolutieoorlog (zie noot 58) een grote rol. De mobiliteit van de soldaten, hun gebrek aan hygiëne en de verzwakking van de bevolking door de verwoesting van de oogsten zijn catastrofaal. In Geraardsbergen en Schendelbeke slaat de ziekte vooral toe in 1667 en 1668. Het getal overlijdens in de parochieregisters is in deze twee jaren respectievelijk voor Geraardsbergen 119 en 203 en voor Schendelbeke 26 en 16. De gemiddelde cijfers zijn in de voorgaande en volgende periodes respectievelijk voor Geraardsbergen 33 en voor Schendelbeke 6, m.a.w. de ziekte veroorzaakt een sterftcijfer dat 3 à 5 keer hoger ligt dan het gemiddelde.
- RA Gent, Baronie Boelare, register 456, staat nr. 50 of register 455, f° 221 v°, RA Kortrijk, microfilm BB 476 en 477. In de aanhef van de staat zijn Adriaan en Joanna nog uitdrukkelijk vermeld (zie bijlage); A. Lafort, *Parochies Schendelbeke, Vloerzegem en (deel van) Idegem, Staten van Goed 1588-1796*, Ronse, 2004, nr. 93, p. 27; A. Mehauden, J.L. Rens, M. Van Kerckhoven, *Indices op de staten van goed van de baronie Boulare*, negende deel, p. 776 en 779.

Een staat van goed: een interessante bron voor een familiegeschiedenis

Op het ogenblik van het overlijden van één van de ouders van minderjarige kinderen (jonger dan vijftien jaar en nog niet getrouwd) wordt in overeenstemming met het gewoonterecht onmiddellijk een houder (*hauder* of *hauderigge*) aangesteld. Bij halve wezen is dat meestal de langstlevende ouder. Bij volle wezen is dat een familielid of één van de *naeste vrienden* of *maeghen*. De **houder** staat in voor het onderhoud, de kleding, de opleiding en de opvoeding van de wezen. Een weeskind kan echter worden uitbesteed bij iemand, die dan instaat voor het onderhoud en de opleiding. De 'houdenisse' stopt bij een huwelijk of wanneer het weeskind in staat is zijn/haar eigen brood te winnen (*).

De allereerste taak van de houder is het voorstellen van de paternele en maternele voogden aan de oppervoogden van het dorp. In Schendelbeke treden de baljuw, meier, burgemeester en schepenen op als oppervoogden. De **voogden** staan in voor het beheer van het wezengoed.

Daarna moet de houder binnen de zes weken een *staet ende inventaris van goede*, met daarin alle bezit en alle schulden, voorleggen aan de oppervoogden.

In de aanhef van een staat van goed wordt allereerst vermeld wie gestorven is en wanneer. Door de toevoeging fs. (filius, zoon van) en fa. (filia, dochter van) aan de namen van de overledenen wordt hun afstamming onthult. Daarna volgt een opsomming van de erfgenamen, met voor de getrouwde vrouwen de naam van hun echtgenoot en voor de minderjarige kinderen hun leeftijd. De wezen worden bijgestaan door hun voogden. Elk kind vormt een *staek* van de overledene(n) en krijgt later een evenredig deel van de erfenis. De oppervoogden controleren de volledigheid en de bedragen vermeld in de inventaris. Hiervoor kunnen ze een beroep doen op beëdigde schatters of priseers in het dorp: een meester-timmerman, een metser, de schatters en ontvangers van de lokale belastingen (*setters* en *pointers*).

Na de inleiding volgt de opsomming van alle '*baten ende commeren*' en hun geschatte waarden.

De activa begint met de vermelding van het persoonlijk bezit van de overlevende echtgenoot/ echtgenote, dat buiten de erfenis valt en pro memorie (dus om niet te vergeten) wordt vermeld. Daarna volgt het persoonlijk bezit van de overledene, waarvan de partner enkel de tocht of het vruchtgebruik krijgt. Tenslotte komen de goederen en tegoeden verworven tijdens het huwelijk, de zogenaamde '*havelijcke goederen en havelijcke voordelen*', aan bod. Hiervan erft de overlevende ouder de helft en krijgt hij het vruchtgebruik van de andere helft. De som van alle baten sluit dit eerste gedeelte van de staat af.

Na de baten komen de 'schulden en commeren' van het sterfhuis zonder al te veel orde aan bod. Veel voorkomende schulden zijn: wezenpenningen, achterstallige belastingen en heerlijke renten, achterstallige pachten, geleend geld en de intresten hierop, schulden aan dienstboden en ambachtslui, aankoop van dieren, winkelwaren en hout, de begrafenis-kosten, de administratieve kosten aan oppervoogden, griffier en schatters voor het opstellen van de staat van goed. De som van alle schulden sluit dit tweede gedeelte af. Tenslotte wordt het verschil berekend tussen voordeel en nadeel. Is er boni dan wordt dit op basis van het gewoonterecht verdeeld. Is er een tekort dan worden de schulden opgedeeld in *geprivilegieerd* en *niet geprivilegieerd*, waarbij de eerste voorrang krijgen op de tweede bij de vereffening. De niet geprivilegieerde schulden vallen dan in '*concurrentie*'.

Een staat van goed, vooral als die is voorzien van een 'prijsij' of een 'venditielijst', laat toe een beeld te schetsen van de economische positie van het gezin. In het landelijke Schendelbeke bestaat de mogelijkheid de agrarische structuur te analyseren: de bedrijfsgrootte, de verhouding eigendom/pacht, de opbrengsten, de huisnijverheid. Ook de financiële structuur komt bloot te liggen: het vermogen, de schuldvorderingen, kredietverstrekking, hulpverlening. Ten slotte komt ook de materiële structuur aan bod: de woning-richting, het comfort, de luxevoorwerpen. Spijtig is er ook een beperking aan deze bron: ze zijn niet allen volledig bewaard.

(*) E. HERWEGE, *Gewezen wezen. Weeskinderen in het het laatmiddeleeuwse Aalst. Deel I: De houdenisse*, in: *Het Land van Aalst*, 2007 (59), p. 3-46.

staet ende inventaris van goede 222
actien ende credite in baeten ende commeren achterghelaten ende bevonde ten sterfhuijse van
Pieter Van Mello, fs. Gislans ende Magriete Van Hauwstrate fa. ... sijne huijvrouw, beede overledens inde manden van october
ende november XVIc sevenensestigh ende ten proffijte van Pieter Van Mello, fs. Pieters, Gisleijn, Adriaen ende Charel Van Mello,
mitsgaders Jan Spaenhove, in huwelijck met Joanna Van Mello, Pieter Spitaels, in huwelijck met Adriaene Van Mello ende Maerie
Van Mello, geassesteert met Jan Nuttingh, haere vooghde. Alle kinderen ende behauden kinders tsame seven stackene vande over
ledenen die sijlieden tsamen maecken ende schriftelyck overgeven aen hoochbailliu, meijer, borchmeester ende schepenen der
prochie van Schendelbecke ende Vloersegem onder alle behoorelijcke protestatie als naer costumen.

AANHEF VAN DE STAAT VAN GOED VAN PIETER VAN MELLO - MAGRIETE HAUWSTRAETE

Staet ende inventaris van goede, actien ende credite in baeten ende commeren achterghelaten ende bevonde ten sterfhuijse van Pieter Van Mello, fs. Gislans ende Magriete Van Hauwstrate fa. ... sijne huijvrouw, beede overledens inde manden van october ende november XVIc sevenensestigh ende ten proffijte van Pieter Van Mello, fs. Pieters, Gisleijn, Adriaen ende Charel Van Mello, mitsgaders Jan Spaenhove, in huwelijck met Joanna Van Mello, Pieter Spitaels, in huwelijck met Adriaene Van Mello ende Maerie Van Mello, geassesteert met Jan Nuttingh, haere vooghde. Alle kinderen ende behauden kinders tsame seven stackene vande overledenen die sijlieden tsamen maecken ende schriftelyck overgeven aen hoochbailliu, meijer, borchmeester ende schepenen der prochie van Schendelbecke ende Vloersegem onder alle behoorelijcke protestatie als naer costumen.

Deze paragraaf komt hier niet aan bod.

De 'havelijcke goederen en havelijcke voordelen'

Blijkbaar is er al een wettelijke *venditie* gehouden, maar het *venditieboek* is door de meier nog niet ter beschikking gesteld. Hierdoor ontbreekt het meestal vrij gedetailleerd overzicht van alle goederen in het huis, de stallen, de schuren en op het hof en krijgen we spijtig genoeg geen zicht op de huisraad en de stalbevolking in het sterfhuis. Dus (om niet te vergeten) *pro memorie*

Het echtpaar heeft in leven niet minder dan achtentwintig erfgronden en één leen (op de *Negen Bunder*) in Schendelbeke, Hemelveerdegem, Onkerzele en Nederboelare verworven. Hierin zullen wel de persoonlijke erfgronden van zowel Pieter als Margriete zijn begrepen. In totaal bezitten ze hiermee een bedrijfsareaal van meer dan 15 ha. Voeg daarbij de gronden van de twee lenen ('het

Schipken' en het perceel op de Negen Bunder) en de gepachte velden en meersen, die later worden vermeld en we komen tot een gebruik van meer dan 22 ha. De familie baat hiermee een groot gemengd landbouwbedrijf uit. Ze behoort tot de landelijke aristocratie van Schendelbeke¹³.

De waarde van de erfgronden bedraagt 17.308 pp 19 s

De '*havelijcke voordelen*' die zijn vermeld, betreffen de waarde van de bomen en het houtgewas op hun eigendom en het *ghelabeurt in dry voeren* op bepaalde percelen¹⁴.

De waarde van het 'havelijck voordeel' bedraagt 382 pp

Pro memorie worden nog twee tegoeden of *vliegghende schulden* vermeld in verband met het teveel of tekort ontvangen van huwelijks giften door de kinderen. Het bestaan hiervan wijst eveneens op een zekere standing.

Het totaal bedrag van de baten,

m.a.w. het vermogen van het sterfhuis, belooft 19.230 pp 19 s

Opsomming van de 'schulden en commeren'

Deze behelzen vooral de **wezenpenning** aan de minderjarige dochter Marieken, de **renten** verschuldigd aan het hospitaal van Geraardsbergen, het *broederschap ter cappelle* in Geraardsbergen¹⁵, de heer van Hemelveerdegem en enkele andere private personen en de nog verschuldigde land- en meerspachten aan het hospitaal en het begijnhof van Geraardsbergen, de Sint-Cornelius en Sint-Cyprianusabdij van Ninove en de kerk van Schendelbeke. Ook de verschuldigde **belastingen** van het dienstjaar worden hier vermeld (*settinghen, maelghelde, slagghelde, coeghelde, bierassijne*). Kleine rekeningen van geleverde **diensten** staan nog open bij de smid, de gareelmaker, de dienstknecht en de dienstmeid, de pastoor, de klokkenluiders en de herbergier waar *het scheeden van dit sterfhuys* (de rouwmaaltijd) is

Onderstaande volgende tabel geeft het aandeel weer van de verschillende schulden

	A	B	C	D	E	F
Bedrag	106 pp 8 s	2.104 pp	732 pp	572 pp	118 pp 2 s	53 pp
Percentage	2,9 %	57,1 %	19,8 %	15,5 %	3,2 %	1,4 %

A: achterstallige belastingen (*settinghe, coeghelde, maelghelde, bierassijne, ...*)

B: schulden uit leningen (geleende gelden, obligaties, renten)

C: schulden in verband met pachten

D: schulden onder familieleden o.a. wezenpenning¹⁷

E: schulden in verband met geleverde goederen en diensten o.a. administratieve diensten voor het opstellen van de staat ven goed

F: begrafeniskosten

13. Interessant is dat voor elk perceel de prijs per roede wordt vermeld, waardoor we een zicht krijgen op de kwalitatief betere en mindere kouters en meersen in Schendelbeke. Deze kwalificatie komt ook naar voor in het landboek van Schendelbeke van 1705 en zelfs in de indeling van de gronden in het kadaster in de negentiende eeuw (zie bijlage).

14. Dit laatste wijst erop dat op bepaalde Schendelbeekse kouters het oude drieslagstelsel (wintergranen, zomergranen en braak) nog in voege is. Dit is vooral het geval bij pachtgronden van geestelijke instellingen.

15. Een religieus genootschap in de Sint-Bartholomeuskerk in Geraardsbergen.

16. Er is geen rekening gehouden met de wezenpenning.

17. Hier hebben we wel rekening gehouden met de wezenpenning.

Bijlage: Woning en grondbezit van het gezin Van Mello - Hauwstraete

Aard en statuut van het bezit	Ligging	Oppervlakte	Prijs per roede	Waarde
Grond en beste rookgat van het huis (keuken) is leen Overige kamers van het huis, schuur, stallen en brouwerij is volle eigendom	<i>aende brugge onder schendelbeke</i>	_____	_____	1.540 pp
Schoofland (33-schoof)	<i>op het sjonckereveldt</i>	223 r	2 pp 12 s	579 pp 16 s
Schoofland	<i>op de diebeke</i>	410 r	3 pp 8 s	1.394 pp
Tiendeland	<i>op de neghenbunder</i>	280 r 10 v	3 pp 10 s	981 pp 14 s
Tiendeland	<i>op de neghenbunder</i>	134 r	3 pp	402 pp
Tiendeland	<i>op de lindecauter</i>	175 r	3 pp 8 s	595 pp
Tiendeland	<i>op de lindecauter</i>	264 r	3 pp 12 s	956 pp 8 s
Tiendeland	<i>op de lindecauter</i>	190 r	3 pp 8 s	646 pp
Tiendeland	<i>op de lindecauter</i>	221 r	3 pp 12 s	795 pp 12 s
Tiendeland	<i>aende nieuwe galghe</i>	222 r	3 pp 8 s	754 pp 16 s
Tiendeland	<i>boven de doelen</i>	88 r 10 v	3 pp 16 s	336 pp 6 s
Schoofland	<i>aen den dooren</i>	217 r 10 v	4 pp	870 pp
Schoofland en tiendeland Leengrond	<i>aende plas</i>	119 r 10 v 90 r	3 pp 10 s -----	316 pp 10 s -----
Tiendeland	<i>aende vijverkens</i>	80 r	2 pp 8 s	192 pp
Schoofland	<i>opde vischkenshaghe</i>	148 r 10 v	4 pp	594 pp
Schoofland	<i>opde vischkenshaghe</i>	75 r	4 pp	300 pp
Schoofland	<i>op den broeck</i>	117 r	4 pp	468 pp
Tiendeland	<i>opde vossenholen wulghe</i>	232 r	3 pp	696 pp
Schoofland	<i>opden vossenhollen wulghe</i>	171 r	3 pp 4 s	547 pp 4 s
Broek	<i>onder hemelveirdeghem</i>	194 r	2 pp	388 pp
Tiendeland	<i>te triepe</i>	71 r 10 v	3 pp	214 pp 10 s
Tiendeland	<i>genaempt het putte</i>	150 r	3 pp 10 s	525 pp
Tiendeland	<i>aende abeelen</i>	69 r 10 v	3 pp 10 s	243 pp 3 s
Schoofland	<i>opden mertwegh</i>	246 r	3 pp 10 s	861 pp
Tiendeland	<i>aenden doornestruijck</i>	180 r	3 pp 10 s	630 pp
Lochting	<i>inde gansestraete</i>	77 r	6 pp	462 pp
Meers	<i>inde gavere</i>	75 r	4 pp 16 s	360 pp
Lochting	<i>genaempt het vissenhool</i>	45 r	2 pp	90 pp
Vettemeers	<i>aenden dender</i>	200 r	6 pp	1.200 pp
Leengrond	<i>opde neghen bunder</i>	_____	_____	_____
Totalen (volgens staat van goed)		4.924 r 10 v		17.308 pp 19s

geweest. Merkwaaardig zijn twee weliswaar kleine sommen die zijn vermeld, namelijk de afkoop van de *belofte van eenighe pelgrimatie* en de vergoeding aan de herbergier voor *het derven van syne schuur den tijdt dat Adriaen Van Mello daer sieck heeft inne gheleghen*. Pro memorie komt hier ook aan bod dat vader Pieter Van Mello zich in een rechtszaak heeft borg gesteld voor zijn schoonzoon Jan Spanoghe en hiervoor een obligatie aan advocaat De Ranter heeft overhandigd.

Deze schulden bedragen samen 3.085 pp 6 s

Een aparte rubriek vormen de onkosten voor het opstellen van de staat van goed. Dit zijn in de costumen vastgestelde bedragen voor de baljuw, de meier, de burgemeester, de schepenen, de griffier en de klerk.

De **administratieve kosten** bedragen 40 pp 14 s

De **totale schulden en kosten bedragen** ¹⁶ **3.126 pp**

We stellen vast dat de schulden uit leningen ruim de helft van de schulden uitmaken. Eigenlijk zijn ze een vorm van krediet op lange termijn. Ze zijn tegelijkertijd een beschermingselement maar vormen ook een factor van verarming. De kredietverlening is verstrekt door de lokale aristocratie en religieuze instellingen.

De pacht schulden nemen een vijfde van de schulden in. Ook hier zijn religieuze instellingen de schuldeisers.

De wezenpenning aan Marieken Van Mello bedraagt een zesde van de schuld, maar door een onderlinge regeling met haar schoonbroer Jan Spanoghe wordt deze schuld buiten de verdeling

gehouden. De schulden aan achterstallige belastingen, leveringen en diensten en de begrafenis kosten zijn eerder miniem.

Er rest de erfgenamen een gemeen voordeel of saldovermogen¹⁸ (zonder de memorie) van 16.104 pp 19 s

De erfenis belooft dus tien keer de waarde van 'het Schipken'. Elke erfgenaam krijgt één zevende van de nalatenschap.

Slotbeschouwing

Het grote gezin Van Mello-Hauwstraete komt over als een echt geheel. De nauwe familiebanden komen o.a. tot uiting in de rangorde van de peter- en meterschappen en de onderlinge dienstverlening. Ondanks de moeilijke oorlogsomstandigheden op het einde van hun leven heeft het ouderlijk echtpaar 'goed geboerd'. Ze behoren tot de hoogste vermogenscategorie in het dorp Schendelbeke en hebben relatief weinig schuldbekentenissen aangegaan. Naast een zuinig beleid hebben waarschijnlijk de volgende twee factoren een rol gespeeld in de opbouw van het goede resultaat. In de beginjaren van hun huwelijk kent onze streek op vlak van landbouw een bloeiperiode. Het jonge gezin heeft daar eerst als middelgrote en later als grote boeren kunnen van profiteren. Ook hun kinderrijkdom heeft een positief effect gehad. Ze hebben weinig, op een bepaald ogenblik zelfs geen beroep moeten doen op knechten en meiden. Dat de familie aanzien genoot in het dorp komt o.a. tot uiting in de (eerste) partnerkeuze van de kinderen. De schoonfamilies De Beer, Droesbeke, Vidts, Nerinx en Roman behoren tot de begoede

landelijke en stedelijke aristocratie. Dat aanzien verklaart tevens het feit dat Pieter van 1642 tot 1664 schepen is van zijn geboortedorp.

FREDDY DE CHOU
 freddy.de.chou@skynet.be

18. Saldovermogen is gelijk aan het vermogen min de schulden.